

tidskrifter & dagspress

Red: E. Husmark och Y. Karlsson

Feltolkad lag

JO har gått till regeringen för att få barnavårdslagen ändrad så att medverkan av jurist blir obligatorisk när barnavårdsnämnd beslutar om frihetsberövande. I nuvarande lag föreskrivs endast att juridisk sakkunskap om möjligt skall vara företrädd i barnavårdsnämnd och att denna i annat fall bör anlita juridisk hjälp. Men JO har funnit att barnavårdsnämnderna gjort allvarliga feltolkningar av lagen i flera fall där frihetsberövanden skett och att nämnderna hade juristhjälp i endast 766 fall av totalt 2.001 där barn omhändertogs 1965. Särskilt betänkelig är bristen på juristmedverkan vid frihetsberövanden, hävdar JO med all rätt.

I ett län, Västmanlands, skedde 1965 alla frihetsberövanden utan juristhjälp. I kommuner under 8.000 invånare saknades jurist som medverkande i 84 procent av fallen. Förhållandena blir något bättre i större kommuner men långt ifrån acceptabla. I hela landet saknades juristmedverkan i 38 procent av de fall som gällde omhändertagande för samhällsvård.

Otivelaktigt är det ett allvarligt rättssäkerhetsproblem som JO tagit upp. Ett förnyat övervägande från statsmakternas sida förefaller påkallat, anser *Svenska Dagbladet* (4/6), som också erinrar om att rekommendationen om juristhjälp var med i den gamla barnavårdslagen och kom med i den nya en-

dast genom att lagrådet gick emot statsrådet Ulla Lindström. Hon avstyrkte helt kravet på juridisk medverkan. Motionsvis framfördes kritik mot att barnavårdsnämndernas inflytande ökades utan att de samtidigt fick en juridiskt betryggande sammansättning.

Motionärerna skrev vidare: "Man måste räkna med att ett stort antal barnavårdsnämnder varken kommer att ha någon jurist som ledamot eller annat än undantagsvis kunna utnyttja de servicemöjligheter i fråga om juridisk sakkunskap som propositionen ställer i utsikt". Det är dessa farhågor som nu besannats. 1960 var det tyvärr int många som ville lyssna till varningsorden. Kanske är regeringen beredd att tänka om nu?

Sjukhusrytmen och personalen

Trots den häftiga kritiken från sjuksköterskorna skall den nya schemaläggningen på Stockholms sjukhusen genomföras. Det sker dock i sin helhet först i höst och vissa modifikationer skall provas.

Debatten om arbetstiderna har ibland varit hetsig och onyanserad och givit en oklar bild av verkliga förhållanden och ibland också speglat bristande kännedom om de lagar och avtal som reglerar anställningsvillkoren på den offentliga sektorn, skriver *Tidskrift för Sveriges sjuksköterskor* (8/1967). Förläggningen av arbetstiden tillhör de områden som de stats- och kommunalanställdas organisationer enligt lag inte får förhandla eller träffa avtal om.

I olika utredningar har det framkommit att patienterna önskar en likartad dygnsrytm på sjukhus och hemma. För att tillgodose dessa och andra patientönskemål måste sjukhusens dagordning och därmed personalens arbetstider läggas om. Genom att man måste ta hänsyn till personalkraven på obrutna tjänstgöringspass samt in-

förändret av femdagarsvecka har omläggningen inneburit senare tider vissa dagar, vilket skapat problem med barntillsynen.

En omläggning av ett arbetstidsschema föregås av en ingående information och diskussion mellan sjukvårdshuvudmannen, sjukhusledningen, de anställda och företrädare för de anställdas organisationer. Detta är förutsättningen för en positiv inställning till förändringar från arbetstagarna.

Tyvärr nödgas man konstatera, att det ofta brister i information med de konsekvenser detta får och som följd därav upplever man också inte så sällan att bl.a. sjuksköterskekåren betraktas som motståndare till förändringar.

Sker information på ett riktigt sätt kommer förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare att grunda sig på ömsesidig lojalitet och ömsesidigt förtroende.

Sjukledighet

De senaste tio åren har industriarbetarnas frånvaro i det närmaste fördubblats från 5 till nära 10 procent, visar en undersökning av fil.kand. Bertil Olsson i Industrins utredningsinstitut. Omflyttning av arbetskraft mellan olika industrigrenar, allt större företag, höjd genomsnittsålder och stigande andel kvinnor nämns bland orsakerna — men dessa faktorer förklarar bara 10 procent av ökningen.

Utredaren framför hypotesen att frånvaron är ett sätt av de anställda att vid stigande inkomst ta ut en del av standardhöjningen i form av ökad fritid. Hypotesen verkar sannolik men det ligger i sakens natur att det är svårt att få den bekräftad, kommenterar *Svenska Dagbladet* (13/7).

I det goda konjunkturläget fram till första hälften av 1960-talet har den som velat kosta på sig en del extra fridagar, bokade som sjukdagar, i allmänhet kunnat göra det utan att riskera sin anställning.

Det är också uppenbart att fritid har kommit att värderas allt högre, naturligt nog i ett läge då inkomsterna för de flesta under alla omständigheter räcker ett gott stycke utöver vad som hör till livets nödtröft. Till saken hör vidare att fritid är en obeskattad favör, medan arbetsförtjänsten ute i inkomstmarginalen för mycket stora grupper nu reducerats med 50 procent eller mer till följd av skatten.

Det är hur som helst mindre tillfredsställande om fritid tas ut godtyckligt under sken av att det är fråga om sjukdom. Och det är särskilt otillfredsställande om så sker efter 1 januari i år, då karensen är en enda dag: det är ju inte alldeles meningen att samhället skall betala självtagna extrasestrar och "firande".

Utredaren antar något lättvindigt att långtidsutredningens prognos om stor nyrekrytering av arbetskraft ur gruppen gifta kvinnor kommer att medföra en fortsatt höjning av frånvaron skriver *Kvällsposten* (14/7).

Det är inte alls säkert. Det finns en lång rad faktorer som gör att en klar jämförelse mellan män och kvinnor är svår att dra. Ett indicium på detta är undersökningen av ensamstående tjänstemän, såväl män som kvinnor. Där visar Olsson att ensamstående med hemmavarande barn har den högsta genomsnittliga frånvarotiden.

Bättre samhälleliga resurser för

omhändertagande och vård av barn är säkert en betydelsefull faktor när det gäller att nedbringa frånvaron från arbetet.

Resonemanget om att en del av standardökningen tas ut i fritid i stället för i pengar kan ju vara riktigt. Men man kan också vända på det och förmoda att höginkomsterna och anställningstryggheten gör det möjligt för folk att stanna hemma när de behöver det, fria från ett ekonomiskt nödtröft som förr drev dem att arbeta trots att de var sjuka, menar *Dagens Nyheter* (18/7).

Frånvarofrekvensen kan förmodligen till stor del också förklaras av det ökade tempot och därmed den ökade belastningen på de industrianställda. En sådan självtagen ledighet kan fylla ett behov av fysisk och psykisk återhämtning som tempot och rutinarbetet kräver; den leder då inte till någon motsvarande sänkning av produktiviteten, utan får ses som arbetskraftens anpassning till förändringar i den industriella miljön eller som det pris ett företag betalar för ett maximalt utnyttjande av maskin-kapaciteten.

Företagen bör ha goda skäl att sanera arbetsmiljön så att de anställda förslits mindre och därigenom är frånvarande i mindre utsträckning. Många kvinnors dubbelarbete, låga löneläge och minimala befördringsutsikter förklarar deras högre frånvaro.

Värre än väntat

Två näringsexperter, professor Ragnar Berfenstam och docent Ivar Werner, har undersökt 500 pensionärs kostvanor och resultatet är värre än väntat. Aldringarna nöjer sig fortfarande med en matstandard som ansågs "normal" för några decennier sedan, konstaterar *Dagens Nyheter* (11/7). Sammansättningen är ensidig och ur näringssynpunkt undermålig och medför en hälsovådlig kaloritillförsel och utbredd övervikt.

Felaktiga kostvanor får obehagligare följder för de äldre som har mindre marginaler för påfrestringar. Undersökningen tyder på att majoriteten av pensionärerna utanför vårdinrättningarna genom undermålig kosthållning försämrar sin fysiska hälsa och skapar och förstör ett extra, onödigt vårdbehov. Som ökar den framtida belastningen på redan otillräckliga vårdresurser.

Det är tvivelaktigt om upplysning enbart får tillräcklig effekt: äldre har förmodligen svårt att bryta matvanor, och en övergång till en hälsoriktigare kosthållning är också en ekonomisk fråga — den bättre maten är sällan billigare. Vidgad kommunal distribution av färdiglagad mat till pensionärer kan därför i längden bli en också vårdekonomiskt lönsam investering.

socialmedicinsk tidskrift

Prenumerationspris:

Helår kr 30, halvår kr 16.

Studentprenumeration helår kr 16.

Lösnummer kr 3:50 (specialnummer kr 4)

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per månad utom juli och augusti).

Atergivande helt eller delvis av originalartiklar ur **smt** utan angivande av källan förbjudes.

Annonsavdelning:

Red. Nils Byttner, Strandliden 60, Vällingby.

Tfn 08-38 52 99, 38 77 58.

Annonsspriser:

Omslagets andra sida kr 500, omslagets fjärde sida kr 600, första inlagssidan kr 500,

helsida kr 450, halvsida kr 250, kvartsida kr 150.

mm-pris kr 1:25 pr enkel spalt 70 mm,

Spalthöjd 210 mm, spaltbredd 70 mm,

sidans bredd (2 spalter) 150 mm.